

INFORMÁCIE PRE ZDRAVOTNÍCKE PROFESIE

Lekárky a lekári alebo ošetrovatelky a ošetrovatelia sú často prvými odborníkmi, u ktorých ženy postihnuté násilím hľadajú pomoc. Väčšina týraných žien sa v istom okamihu obráti na lekárku či lekára, pretože násilie, ktoré zažívajú, zanecháva stopy na ich zdraví. **Vo svojej práci máte veľa možností včas rozpoznať násilie a zabrániť jeho (ďalšiemu) výskytu.** Využite svoje možnosti a pracujte vo svojej praxi na opatreniach proti násiliu na ženách.

PRÍZNAKY NÁSILIA NA ŽENÁCH**Telesné indikátory**

- modriny, krvné podliatiny;
- vyklbeniny, zlomeniny (čelusti, nosa);
- popáleniny rôzneho stupňa;
- vnútorné poranenia;
- rezné, tržné, bodné rany a pomliaždeniny;
- vnútorné zranenia;
- stopy po škrtení a hrdúsení, vybité zuby;
- poranenia ušného bubienka, očnej sietnice;
- potraty, resp. predčasné pôrody (násilie sa často vyskytuje v priebehu tehotenstva);
- poranenie genitálií, otehotnenie po znásilnení.

Psychické indikátory

- napätie, nepokoj, pocit celkovej slabosti;
- pocit ochromenia, neschopnosti čokoľvek robiť;
- pocity viny a hanby;
- strata pocitu vlastnej hodnoty, sebadôvery;
- reaktívny strach a/alebo depresie;
- poruchy spánku, desivé sny;
- poruchy sexuality, poruchy prijímania potravy;
- samovražedné pokusy;
- závislosť na liekoch a/alebo na alkohole.

Ak vašu pomoc vyhľadajú ženy, ktoré majú „nešpecifické“ zdravotné

problémy, pamätajte na to, že **môže ísť aj o maskované prejavy prežívaného násillia**. Môžete sa tým vyhnúť predpisovaním trankvilizérov, analgetík, antidepresív či tabletiiek „na spanie“, ktoré len potláčajú symptómy. Takéto potláčanie zahluje pravú podstatu ťažkostí, až kým nie je neskoro.

LEKÁRSKA STAROSTLIVOSŤ

Ak máte podozrenie, že sa žena stala obeťou násillia, poskytnite jej už pri prvom kontakte možnosť hovoriť s vami bez prítomnosti muža (ak ju sprevádza). Násilník, aj keď sa tvári starostlivo, je v skutočnosti násilníkom a žene zakazuje, aby o násillí hovorila. Najmä pre ženy, ktoré zažili sexualizované násillie, je dôležité, aby sa o tom mohli porozprávať so ženou — lekárkou. **Ubezpečte pacientku, že váš rozhovor bude absolútne dôverný** (povedzte jej, že máte povinnosť zachovávať lekárske tajomstvo). Je podstatné presne zdokumentovať poranenia i výpoveď ženy, ako aj jej psychické rozpoloženie. **Vaša dokumentácia sa musí opierať o fakty, pretože môže byť dôležitá pre následný postup polície a súdu v trestnom aj občianskoprávnom konaní**. Ak je to možné, získajte ďalšie údaje od sociálnej pracovníčky, alebo poradkyne.

Opakované ošetrovanie zranení, ako aj prvé ošetrenie, ktoré sa nedá označiť ako úraz, by vás malo upozorniť na možnosť domáceho násillia. Ženy potrebujú pomoc, aj keď neuvádzajú pravý dôvod svojich zranení či psychosomatických ťažkostí.

V súčasnosti nie sú vo všetkých zdravotníckych zariadeniach k dispozícii sociálne pracovníčky a pracovníci, preto je zmysluplné, ak nadviažete kontakt so špecializovaným zariadením poskytujúcim pomoc ženám (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Ak musíte urobiť oznámenie na políciu, vyplývajúce zo zákona, informujte o tom aj postihnutú ženu a spoločne prediskutujte dôsledky tohto oznámenia.

Uvážte, že pre ženy býva často veľkou úľavou, keď oznámenie podáte vy. Upozornite ženu na to, že zranenia musí spravidla posúdiť aj súdny znalec či znalkyňa.

V lekárskej správe sa často ako príčina násillia uvádza označenie „hádká“. Tým sa zastiera skutočnosť, že muž bol páchatelom násillia, a žene sa podsúva, že má na násillí svoj aktívny podiel. Údajná „spoluvina“ ženy na násillí, ktorého bola obeťou, môže mať vplyv na rozhodovanie súdu. Preto je dôležité, aby ste v lekárskej správe jasne pomenovali pravý dôvod zranení (ak ho žena uviedla).

Ak robíte lekárske návštevy v domácnosti a domnievate sa, že došlo k násilliu, nenechajte ženu postihnutú násillím s násillnickým mužom samu. Informujte ju o pomáhajúcich zariadeniach (nie v prítomnosti muža). Ak máte na muža nejaký vplyv, skúste mu dohovoriť a upozorníte ho na neprípustnosť jeho správania. Pri návšteve je takisto potrebné zaznamenať výpoveď ženy, prípadné stopy po zranení, ako aj stav bytu. Tieto pozorovania môžu byť dôležité pri prípadnom neskoršom súdnom konaní.

PODPORA ŽIEN POSTIHNUTÝCH NÁSILLÍM

Ak ako lekárka či lekár, ošetrovatelka či ošetrovateľ, sociálna pracovníčka či pracovník, psychologička či psychológ poskytujete žene postihnutej násillím ďalšiu podporu, je dôležité, **aby rozhovory prebiehali v nerušenej, chránenej atmosfére**. Účinnosť pomoci bude závisieť od vášho osobného presvedčenia, že násillie páchané na ženách nikdy nie je oprávnené a že zaň zodpovedá výlučne násillník. Vaša empatia, nehodnotiaci prístup a jasné stanovisko, že žena nenesie vinu na násillí, pomáhajú žene postihnutej násillím a veľmi ju odbremeňujú (pozri kapitolu 11: Informácie pre psychosociálne profesie).

Ak tušíte prítomnosť násillia, môžete skúsiť osloviť ženu napr. slovami: „Mám obavy o vašu bezpečnosť a bezpečnosť vašich detí“, alebo: „Vidí sa mi, že ste ohrozená“, a tak jej umožniť, aby prijala pomoc. Inokedy môže pomôcť „nepriame poradenstvo“; môžete povedať, že pri svojej práci sa opakovane stretávate so ženami, ktoré sú postihnuté násillím.

Ak je prítomnosť násilia zrejmá, neostýchajte sa pacientky priamo opýtať, napr.:

- Ublíži vám niekto z vašej rodiny, príp. váš manžel/druh?
- Máte z niekoho vo vašej rodine, napr. manžela/druha, strach?
- Zakazuje vám manžel/druh vychádzať z bytu?
- Rozbija manžel/druh nejaké predmety, na ktorých vám záleží?
- Ublíži váš manžel/druh deťom?
- Snaží sa váš manžel/druh označiť za duševne chorú?

V prípade, že pacientka vôbec nechce o týchto veciach hovoriť, nemali by ste naliehať. Dali ste jej najavo, že sa na vás môže obrátiť. Aj ženy, ktoré sa sprvu javili ako neprístupné, si neskôr spomenú na informácie, ktoré ste im dali. Rozprávajte sa v pracovnom kolektíve, ak to je možné, o problémoch spojených s pomocou a o frustrácii, ktorá sa vynára, keď žena postihnutá násilím neprijme vašu pomoc. **Hľadajte podporu u svojich kolegyň a kolegov.**

Keď sa žena postihnutá násilím napokon odhodlá hovoriť o svojom trápení, otvárajú sa možnosti pre zmenu. Zmeny však môžu prebiehať veľmi pomaly a nemusia byť pre vás hneď viditeľné. Pokiaľ nemáte k dispozícii dostatok času, alebo ak sa vám nedarí spoločne vytvoriť dostatočne dôverný vzťah, mali by ste pacientke odporučiť, aby sa obrátila na inú kolegyňu či iného kolegu alebo na zariadenia poskytujúce pomoc ženám.

ĎALŠIA POMOC

Pokiaľ je to z medicínskeho hľadiska obhájiteľné, môže k bezpečnosti ženy prispieť i jej hospitalizácia. Po prijatí do nemocnice si treba vyjasniť, ktoré návštevy si pacientka želá a z ktorých by mohla mať obavy. **Treba sa postarať aj o bezpečnosť jej detí**, ktoré sa možno ocitli v nebezpečnej situácii alebo ostali doma sami, bez opateru dospelých. Odporúčame nadviazať kontakt s odborom sociálnych vecí príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a s príbuznými alebo známymi pacientky (pravdaže, s jej súhlasom). Vypracujte spolu s pacientkou **krízový plán** na zaistenie bezpečnosti pre ňu a jej deti

„Možnosť povedať pravdu sa naskytla až v nemocnici. Tam ma brali vážne. Konečne mi niekto veril.“

(pozri kapitolu 10: Ako sa vlastnými silami vyrovnat s násilím) a spoločne si overte jeho realizovateľnosť; objasnite napr. otázku, kam by mohla odísť po prepustení z nemocnice (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne).

Ponúknite žene, že sa skontaktujete so zariadením poskytujúcim pomoc, na ktoré sa môže obrátiť pri hľadaní ďalšej podpory.

V prípade, ak vám oznamovacia povinnosť nevyplýva zo zákona, ponúknite žene podporu, ak sa ona sama rozhodne podať oznámenie na políciu. Rešpektujte jej rozhodnutie, aj keď sa rozhodne oznámenie nepodať.

Hovorte so ženou o možnostiach zotavenia (práceneschopnosť, kúpeľná liečba). Informujte ju o možnostiach podpornej terapie v poradni pre ženy alebo v inom pomocnom zariadení.

Dajte žene k dispozícii kópie jednotlivých kapitol tohto informačného materiálu alebo iný informačný materiál (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Zvlášť citlivé zaobchádzanie si vyžadujú:

Ženy s psychickým, zmyslovým alebo telesným postihnutím

Žijú vo vzťahu extrémnej závislosti, a preto sa veľmi boja, že by ich prípadná otvorenosť mohla viesť k strate partnera, na ktorého pomoc sú odkázané. Ich strach je opodstatnený.

Ženy v psychiatrickej starostlivosti

Psychické choroby často vznikajú v dôsledku prežitého násilia. Vyvarujte sa toho, že by ste reálne obavy pacientky interpretovali ako príznak duševnej choroby. Pre psychicky choré ženy býva oveľa ťažšie formulovať vlastné potreby.

Ženy so závislosťou

Niektoré týrané ženy požívajú alkohol alebo lieky, aby vládali uniesť svoju situáciu. Preto sa aj v kontakte so závislými pacientkami treba pýtať, či nezažili, resp. nezažívajú násilie.

Migrantky

Základy existencie týchto žien sú primárne späté s ich funkciou

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

v rodine. Je dôležité zapojiť tlmočníčku (v prípadoch násilia páchaného na ženách je obzvlášť dôležité, aby tlmočila žena). Život v cudzom prostredí robí ženy často bezradnejšími a bezbrannejšími voči násiliu.

Staršie ženy

Vyžadujú si veľmi intenzívnu podporu, už aj vzhľadom na ich častý pocit, že na nejaké zmeny v živote je už príliš neskoro.

PREVENCIA A ZMENA VEDOMIA

Iniciujte vo svojej pracovnej oblasti ďalšie odborné vzdelávanie o problematike násilia. Pracovníčky poradní pre ženy majú záujem o výmenu skúseností a kontakt.

Tematizujte problematiku násilia páchaného na ženách i na lekárskech kongresoch. O účinkoch a dôsledkoch násilia by sa malo prednášať v rámci základného vzdelávania lekárk a lekárov, zdravotníckeho personálu, ako aj terapeutiek a terapeutov. Ak pracujete v tíme, je dobré, ak sa jedna členka tímu zaoberá špeciálne touto témou (napr. absolvuje ďalšie vzdelávanie o problematike násilia páchaného na ženách).

SPOLUPRÁCA

Nadviažte spoluprácu s pracovníčkami ženských organizácií pomáhajúcich ženám (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne a kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra), ktoré poskytujú praktickú a právnu podporu.

Je dôležité posilniť aj spoluprácu s políciou, súdmi, odborními sociálnymi vecí, lekárkami a lekármi na oddeleniach nemocníc, špeciálne vyškolenými psychoterapeutkami a psychoterapeutmi.

Ak chceme zabrániť páchaniu násilia na ženách, vyžaduje si to množstvo opatrení na mnohých spoločenských rovinách. Je nevyhnutná spolupráca všetkých príslušných inštitúcií, aby ženy a ich deti nezostali s problémom samy.

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk
(tu nájdete ďalšie odkazy)

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násilie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. – Pitan-guy, J. – Germain, A.: *Násilie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman. J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násiliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násilie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyzológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.